

Отже, задля забезпечення допустимості доказів на початковому етапі провадження необхідним є правильне розуміння і суворе дотримання органами досудового розслідування вимог процесуального закону щодо підстав проведення процесуальних дій до початку кримінального провадження, суб'єктів їх проведення, належного їх процесуального оформлення та невідкладності (негайності) внесення відомостей до ЄРДР після проведення огляду місця події.

Список використаної літератури:

1. Наказ Міністерства внутрішніх справ України від 08.02.2019 року № 100 «Про затвердження Про затвердження Порядку ведення єдиного обліку в органах (підрозділах) поліції заяв і повідомлень про кримінальні правопорушення та інші події». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0223-19>
2. Постанова Касаційного кримінального суду Верховного Суду від 07 червня 2018 року, справа № 740/5066/15-к. URL: <http://reyestr.court.gov.ua/Review/74598730>.
3. Постанова Касаційного кримінального суду Верховного Суду від 22 травня 2018 року, справа № 662/1113/15. URL: <http://reyestr.court.gov.ua/Review/74309843>
4. Ухвала ВССУ від 21 жовтня 2015 року, справа № 5-1944км15. URL: [https://protocol.ua/ua/sud_viznav_nedopustimim_dokazom_protokol_oglyadu_mistsya_podii_ta_vipravdav_pidsudnogo_na_pidstavi_p_3_ch_1_st_284_kpk_\(vs_su_sprava_5_1944km15\)](https://protocol.ua/ua/sud_viznav_nedopustimim_dokazom_protokol_oglyadu_mistsya_podii_ta_vipravdav_pidsudnogo_na_pidstavi_p_3_ch_1_st_284_kpk_(vs_su_sprava_5_1944km15))

Ключові слова: початок кримінального провадження, допустимість доказів, огляд місця події, судова практика.

Ключевые слова: начало уголовного производства, допустимость доказательств, осмотр места происшествия, судебная практика.

Key words: commencement of criminal proceedings, admissibility of evidence, examination of the scene, judicial practice.

МУДРАК ІННА ВАСИЛІВНА

*Національний університет «Одеська юридична академія»,
доцент кафедри кримінального процесу,
кандидат юридичних наук, доцент*

РЕГЛАМЕНТУВАННЯ ТА ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРАВА ПОТЕРПЛОГО НА ПРЕДСТАВНИЦТВО – ОСНОВА ПРАВОНАХОДИМОЇ КОМУНІКАЦІЇ ПОТЕРПЛОГО В КРИМІНАЛЬНОМУ ПРОВАДЖЕННІ

КПК України визначення таких понять, як «захист», «право на захист», «представництво» не надає. Представництво – «здійснення певних дій однією особою від імені іншої чи інших» [1]. Під представ-

ником у кримінальному провадженні слід розуміти самостійного дієздатного учасника кримінального провадження, спеціально уповноваженого певним учасником провадження на реалізацію належного йому комплексу процесуальних прав та обов'язків, з метою захисту та охорони прав і законних інтересів особи, яку він представляє [2].

Згідно п. 5 ст. 1 ЗУ «Про адвокатуру та адвокатську діяльність» захист це вид адвокатської діяльності, що полягає в забезпеченні захисту прав, свобод і законних інтересів підозрюваного, обвинуваченого, підсудного, засудженого, виправданого, особи, стосовно якої передбачається застосування примусових заходів медичного чи виховного характеру або вирішується питання про їх застосування у кримінальному провадженні, особи, стосовно якої розглядається питання про видачу іноземній державі (екстрадицію), а також особи, яка притягується до адміністративної відповідальності під час розгляду справи про адміністративне правопорушення. У той же час, п. 2 ст. 1 Закону встановлено, що адвокатська діяльність це незалежна професійна діяльність адвоката щодо здійснення захисту, представництва та надання інших видів правової допомоги клієнту. Крім цього, п. 9 ч. 1 ст. 1 Закону визначає представництво як вид адвокатської діяльності, що полягає в забезпеченні реалізації прав і обов'язків клієнта в цивільному, господарському, адміністративному та конституційному судочинстві, в інших державних органах, перед фізичними та юридичними особами, прав і обов'язків потерпілого під час розгляду справ про адміністративні правопорушення, а також прав і обов'язків потерпілого, цивільного позивача, цивільного відповідача у кримінальному провадженні [3].

Відповідно до ч. 1 ст. 20 КПК України «Забезпечення права на захист» право на захист мають підозрюваний, обвинувачений, виправданий, засуджений, яке полягає у наданні йому можливості надати усні або письмові пояснення з приводу підозри чи обвинувачення, право збирати і подавати докази, брати особисту участь у кримінальному провадженні, користуватися правовою допомогою захисника, а також реалізовувати інші процесуальні права, передбачені КПК України. Іншими словами, принцип забезпечення права на захист – принцип кримінального провадження, орієнтований виключно на підозрюваного, обвинуваченого, виправданого, засудженого. А чи визначає та забезпечує законодавець право потерпілого на правничу допомогу, право потерпілого на представництво, що є невід'ємною складовою його права на процесуальну комунікацію?

Незважаючи на те, що ст. 20 КПК України закріплює галузевий принцип – права на захист, у цій правовій нормі вказується на існування представництва учасників кримінального провадження [4, с. 236]. Так, відповідно до ч. 4 ст. 20 КПК України участь у кримінальному провадженні захисника підозрюваного, обвинуваченого, представника потерпілого, представника третьої особи, щодо майна якої вирішується питання про арешт, не звужує процесуальних прав підозрюваного, обвинуваченого, потерпілого, третьої особи, щодо майна якої вирішується питання про арешт.

Зауважимо, ст. 7 Загальної декларації прав людини встановлено, що всі люди рівні перед законом і без будь-якої різниці мають право на рівний їх захист законом [5]. У свою чергу Міжнародний пакт про громадянські та політичні права зобов'язує державу забезпечити будь-якій особі ефективний правовий захист у випадку порушення їх прав та свобод. Право на захист будь-якої особи, яка цього потребує, забезпечується державою, її компетентними законодавчими, адміністративними чи судовими органами [6]. Посилення правового захисту особи, розширення і зміцнення правових гарантій її прав і свобод в умовах розвитку демократії, а також утвердження незалежної судової влади, як визначального гаранту цих прав і свобод, справедливості і законності є необхідною умовою функціонування демократичної правової держави. Згадаємо, С. С. Алексєєв підкреслив, що правовий захист не можливий поза діяльністю відповідних державних органів. Якщо ж відновлення порушеного права проведено самим порушником, то таке відновлення не може вважатися правовим захистом [7, с. 92].

Згідно ст. 59 Конституції України кожен має право на професійну правничу допомогу. У випадках, передбачених законом, ця допомога надається безоплатно [8]. Статтею 10 Закону України «Про судоустрій і статус суддів» також врегульовано надання правничої допомоги при реалізації права на справедливий суд, зокрема, відповідно до ч. 1, 2 ст. 10 «кожен має право на професійну правничу допомогу; у випадках, визначених законом, держава забезпечує надання професійної правничої допомоги безоплатно. Кожен є вільним у виборі захисника своїх прав та особи, яка надає правничу допомогу» [9]. Ч. 1 ст. 56 КПК України чітко вказує на право потерпілого протягом кримінального провадження мати представника та в будь-який момент кримінального провадження відмовитись від його послуг.

Поняття «захист прав людини» розглядається в порівнянні з поняттям «правова захищеність». Обидва поняття представляють собою самостійні правові явища, де правова захищеність є і результатом захисту прав, а також одночасно мірою і ступенем його (захисту) ефективності. Водночас ці поняття відображають певну послідовність, оскільки поняття «захищеність» є похідним від поняття «захист прав», адже без захисту не було б і захищеності, тому що остання існує завдяки самому процесу захисту, ініціює його і є кінцевою метою. З іншого боку, захист з'являється там, де виникає потреба в захищеності, що на практиці приводить до проблеми їх розмежування [10].

С. Є. Абламський правовий захист особи, щодо якої вчинено кримінальне правопорушення визначає як урегульовану законом систему процесуальних дій працівників органів досудового розслідування, прокуратури, слідчого судді, суду, організацій та установ, які спрямовано на поновлення прав та законних інтересів учасників кримінального провадження, а також відшкодування (компенсації) завданої кримінальним правопорушення шкоди [11, с. 17].

Зрештою, розглядаючи захист як багатозначну категорію, слід погодитися з думкою про те, що у широкому розумінні захист є діяльністю,

спрямованою на поновлення порушених прав та свобод, законних інтересів будь-якого суб'єкта процесу [12, с. 200].

Реалізація процесуальних прав потерпілого як учасника кримінального провадження, відновлення його майнових та інших порушених прав, що є в тому числі метою кримінального судочинства, є кримінально-процесуальною діяльністю, націленою на захист інтересів потерпілого як суб'єкта кримінального процесу. Іншими словами, вважаємо, є захисною діяльністю, яка здійснюється самим потерпілим, його законним представником або представником потерпілого – особою, яка у кримінальному провадженні має право бути захисником.

Отже, потреба потерпілого в захищеності як генетична передумова формування процесуального механізму правового захисту особи, щодо якої вчинено кримінальне правопорушення, має бути врахована законодавцем й на рівні закріплення основоположних засад кримінального провадження. Очевидно, що «відсутність принципу кримінального провадження, що визначав би гарантії забезпечення потерпілого професійною правничою допомогою у випадках, ідентичних обов'язковості участі адвоката-захисника підозрюваного, є прогалиною КПК України» [13].

Адже законодавець, формулюючи завдання кримінального провадження, передбачає в них положення, які покликані засвідчити особливу увагу й до прав потерпілого. Тому закономірно та справедливо було б засвідчити відповідну увагу до прав потерпілого, регламентуючи загальні засади кримінального провадження, передбачені ст. 7 та, зокрема, ст. 20 КПК України, передбачивши, що потерпілий має право на представництво, яке полягає у наданні йому можливості користуватися правовою допомогою представника, а також реалізовувати інші процесуальні права, передбачені КПК. Саме регламентування та забезпечення права потерпілого на представництво – основа його правозахисної комунікації в процесі.

Список використаної літератури:

1. Словник української мови: в 11 томах. – Том 7, 1976. – С. 530.
2. Пожар В. Г. Інститут представництва в кримінальному судочинстві / В. Г. Пожар [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://dspace.onua.edu.ua/bitstream/handle/11300/1510/%D0%9F%D0%BE%D0%B6%D0%B0%D1%80.pdf?sequence=1&isAllowed=y>
3. Про адвокатуру та адвокатську діяльність: Закон України від 05.07.2012 р. [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5076-17>
4. Кримінальний процесуальний кодекс 2012 року: ідеологія та практика правозастосування: колективна монографія / За заг. ред. Ю.П. Аленіна; відпов. за вип. І.В. Гловюк. – Одеса: Видавничий дім «Гельветика», 2018. – 1148 с.
5. Загальна декларація прав людини : прийнята та проголошена Генеральною Асамблеєю ООН 10.12.1948 р. [Електронний ресурс] – Режим доступу: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_015

6. Міжнародний пакт про громадянські і політичні права : міжнародний документ від 16.12.1966 р. [Електронний ресурс] – Режим доступу: http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/995_043.
7. Алексеев С. С. Общая теория права : курс в 2-х т. / С. С. Алексеев. – Т. 1. – М.:Юрид. лит., 1981. – С. 92.
8. Конституція України від 28.06.1996 р. [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80>
9. Про судоустрій та статус суддів: Закон України від 02.06.2016 р. [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1402-19>
10. Гурджі Ю. О. Правовий захист особи в кримінальному процесі України: теорія та методологія/ Ю. О. Гурджі [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://dspace.onua.edu.ua/bitstream/handle/11300/1480/d0%93d1%83d1%80d0%b4d0%b6d1%96.pdf?sequence=1&isAllowed=y>
11. Абламський С. Є. Захист прав і законних інтересів потерпілого у кримінальному провадженні: монографія / С. Є. Абламський // За загальною редакцією доктора юридичних наук, професора О. О. Юхна. – Харків: Панов, 2015. – 240 с.
12. Гловюк І. В. Кримінально-процесуальні функції: теорія, методологія та практика реалізації на основі положень Кримінального процесуального кодексу України 2012 р.: монографія / І. В. Гловюк. – Одеса: Юрид. літ., 2015. – С. 200.
13. Островська М. А. Протидія злочинності через вдосконалення процесуального статусу потерпілого/ М. А. Островська// Протидія злочинності: теорія та практика (Матеріали VIII Міжнародної науково-практичної конференції) [Електронний ресурс] – Режим доступу: http://napu.com.ua/materialy/protudia_zlochunosti_lisova.pdf

Ключові слова: кримінальне провадження, потерпілий, право на представництво, правозахисна комунікація.

Ключевые слова: уголовное производство, потерпевший, право на представительство, правозащитная коммуникация.

Key words: criminal proceedings, victim, right to representation, human rights communication.

ПІДГОРОДИНСЬКА АНАСТАСІЯ ВІКТОРІВНА

*Національний університет «Одеська юридична академія»,
доцент кафедри кримінального процесу, кандидат юридичних наук*

ЗАСТОСУВАННЯ ВИДАЧІ ОСОБИ (ЕКСТРАДИЦІЇ) У СПРОЩЕНОМУ ПОРЯДКУ ЗА КРИМІНАЛЬНИМ ПРОЦЕСУАЛЬНИМ ЗАКОНОДАВСТВОМ УКРАЇНИ

Законодавство багатьох країн, в тому числі й українське, містить кримінальні процесуальні норми, спрямовані на врегулювання порядку здійснення видачі особи (екстрадиції) із спрощенням процедури. Аналіз статті 588 КПК України дозволяє дійти висновку про можливість